

Marcin Karwowski

Biblioteka Publiczna w Kokoszkowach

Zespół ds. badania społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych AFB SBP

marcin.pawel.karwowski@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5717-6459>

Jaki wpływ mogą mieć biblioteki publiczne w obszarze aktywności zawodowej

Streszczenie: W artykule omówiono kwestię wpływu społecznego bibliotek, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru aktywności zawodowej. Opisano możliwości działań placówek kultury w kwestii badania predyspozycji, kreowania kariery oraz rozwijania kompetencji społecznych i zawodowych czytelników. Przedstawiono Dni Kariery jako przykład cyklicznego działania z zakresu aktywności zawodowej, realizowanego w niewielkiej Bibliotece Publicznej w Kokoszkowach (Gmina Starogard Gdański).

Słowa kluczowe: aktywność zawodowa, badanie wpływu, biblioteki publiczne, wpływ ekonomiczny, wpływ społeczny

Wprowadzenie

Wpływ społeczny stanowi stosunkowo nowy trend w badaniu polskich bibliotek publicznych. Osoby zajmujące się takimi analizami poszukują sposobów i narzędzi, które pozwolą zrozumieć mechanizmy działania współczesnych placówek kultury. Ciągła adaptacja bibliotek i aktualizacja ich ról są konieczne ze względu na zmiany norm, oczekiwań i wzorców obowiązujących w danej społeczności lokalnej. Wpływ, rozumiany jako przewaga konkurencyjna biblioteki, może ukazać, jak istotną rolę odgrywa dana placówka w wybranych obszarach. Szczególnie miejsce w tym artykule poświęcono aktywności zawodowej. Zadanie biblioteki w tym zakresie polega na wspieraniu młodych czytelników w planowaniu kariery i doradztwo zawodowe dla osób poszukujących pracy, planujących samozatrudnienie czy przygotowujących się do zmiany pracy.

Wpływ bibliotek w obszarze aktywności zawodowej

W 2021 r. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, w ramach projektu Analiza Funkcjonowania Bibliotek, powołało do życia [Zespół ds. badania społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych](#)¹. Do składu zespołu zaproszono zarówno osoby zajmujące się naukowo tematyką bibliotek, jak również praktyków²:

- Lidia Derfert-Wolf (Biblioteka Politechniki Bydgoskiej, 2021–2022),
- Izabela Drapała (Dolnośląska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, 2023),
- prof. Ewa Głowacka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, 2021–2022),
- Katarzyna Jarzyńska (studentka Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW, 2023),
- dr Marcin Karwowski (Biblioteka Publiczna w Kokoszkowach, 2021–2023),

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 02.02.2024

² W nawiasach podano afiliację oraz lata pracy w zespole.

- Magdalena Mrugowska (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy, 2021–2023),
- dr Magdalena Paul (Uniwersytet Warszawski, 2021–2023),
- Renata Rokicka (studentka Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW, 2023).

W roku 2022 w ramach projektu przeprowadzono badanie pilotażowe dotyczące oddziaływania społecznego i ekonomicznego bibliotek publicznych. Głównym celem tego działania było zebranie danych oraz przeprowadzenie analiz statystycznych, co miało umożliwić wprowadzenie zmian i ulepszeń w pierwszej wersji kwestionariusza ankiety. Ponadto zebrane odpowiedzi posłużyły do wskazania wstępnych obszarów i pól wpływu społecznego i ekonomicznego bibliotek publicznych.

Badanie zostało przeprowadzone na próbie 112 bibliotek publicznych z sześciu województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, lubuskiego, pomorskiego i śląskiego. Zebrano 9327 odpowiedzi, co stanowiło 2,6% użytkowników placówek objętych badaniem (Drapała i in., 2023).

Z pozyskanych danych wykonano analizy:

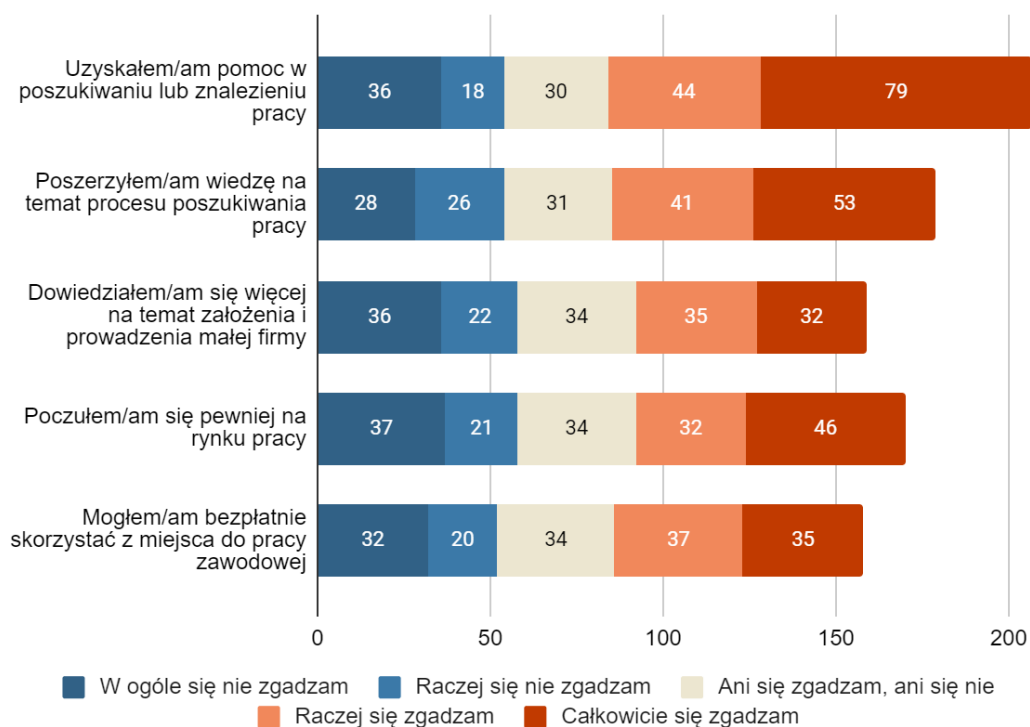
- rozkładu zmiennych,
- analizę czynnikową i wiarygodności skali,
- badanie korelacji między zmiennymi niezależnymi (czyli aktywnościami wykonywanymi w bibliotekach) a zmiennymi zależnymi (czyli korzyściami wynikającymi z kontaktu z bibliotekami),
- analizę korelacji między elementami w ramach pytań dotyczących aktywności wykonywanych w bibliotekach (Drapała i in., 2023a).

Badanie składało się z czterech modułów podstawowych: edukacja i rozwój, integracja społeczna, czas wolny oraz rodzicielstwo. Dodatkowo każda placówka wybierała minimum jeden moduł dodatkowy z czterech możliwych: aktywność zawodowa, zdrowie, dziedzictwo kulturowe oraz życie codzienne. Poniżej opisano wyniki badania w obszarze aktywności zawodowej jako jednym z wybranych aspektów całościowej analizy wpływu społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych.

Moduł *aktywność zawodowa* jako dodatkowy wybrało siedem ze 112 bibliotek, co stanowi 6,1%. Może to oznaczać, że obszar aktywności zawodowej nie jest jeszcze powszechnie rozpropagowany wśród bibliotek publicznych, bądź też inne moduły dodatkowe wydały się bibliotekarzom bardziej „zaopiekowane” przez ich placówki i potencjalnie ukazujące większą aktywność.

Wśród respondentów odpowiadających na pytania z obszaru aktywności zawodowej około 16,3% wyraziło zainteresowanie takim wsparciem. Wyniki pokazują konkretne liczby w tym zakresie:

- 11,5% osób uznało, że otrzymało wsparcie w poszukiwaniu lub znalezieniu pracy,
- 8,8% respondentów zgłosiło poszerzenie swojej wiedzy na temat procesu poszukiwania zatrudnienia dzięki bibliotece,
- 6,3% uczestników dowiedziało się więcej o niezbędnych kwestiach związanych z założeniem i prowadzeniem małej firmy,
- 7,3% badanych poczuło większą pewność siebie na rynku pracy dzięki działaniom biblioteki wspierającej ich aktywność zawodową,
- 6,7% osób zauważyło, że biblioteka była dla nich miejscem, gdzie mieli dostęp do darmowej przestrzeni do pracy zawodowej.

Wykres 1. Na ile zgadza się lub nie zgadza Pan/i z następującymi stwierdzeniami, że dzięki tej bibliotece...

Źródło: opracowanie własne.

Biblioteki a aktywność zawodowa

Biblioteki publiczne odgrywają istotną rolę w obszarze aktywności zawodowej, wpływając na rozwój umiejętności, edukację oraz możliwości zawodowe. Na poziomie gminy/miasta często brakuje placówki zajmującej się aktywnością zawodową, a struktury powiatowe (np. urzędy pracy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne czy szkoły) są niewystarczające bądź ich oferta nie trafia w potrzeby, zwłaszcza młodych ludzi.

Budując ofertę biblioteczną oraz decydując o wyglądzie strategii gromadzenia zbiorów, bibliotekarze w wielu placówkach opierają się na diagnozie lokalnego środowiska. Można powiedzieć, że biblioteki publiczne są w stanie (a przynajmniej powinny być) do permanentnego badania potrzeb. Nie zawsze jest to nazwane wprost, ale każda rozmowa z czytelnikiem, z której dowiadujemy się, jakich zbiorów oczekuje, na jakie warsztaty by przyszedł czy w jakiej akcji wziął udział ma niezaprzecalnie znamiona wywiadu. A prowadzone są w bibliotekach również bardziej ustrukturyzowane i nazwane formy diagnozy (np. badania kwestionariuszowe, statystyczne, obserwacje, fokusy etc.). W oparciu o potrzeby młodych ludzi biblioteki coraz częściej dostrzegają swoje zadania w obszarze informacji zawodoznawczej, doradztwa zawodowego, coachingu kariery czy nawet warsztatów rozwijających kompetencje społeczne i zawodowe.

Wpływ placówek kultury we wspomnianym obszarze może być wielowymiarowy i obejmuje różnorodne obszary życia zawodowego. Wśród najczęściej wskazywanych pól wpływu wymienić można (Kobiałka, 2012; Stańczyk, 2019):

- a. Dostęp do wiedzy i materiałów edukacyjnych – biblioteki publiczne zapewniają dostęp do szerokiej gamy książek, czasopism, publikacji naukowych, materiałów edukacyjnych i zas-

- bów online. To cenne źródło informacji dla profesjonalistów, umożliwiające ciągłą naukę, badania oraz rozwój w różnych dziedzinach.
- b. Doradztwo zawodowe – w zależności od lokalnych potrzeb i potencjału bibliotekarzy, placówki kulturalne aktywnie wspierają osoby na etapie planowania kariery. Dotyczy to głównie młodzieży ostatnich klas szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz studentów czy osób powracających na rynek pracy (np. po przerwie związanej z rodzicielstwem).
 - c. Rozwój umiejętności zawodowych – poprzez programy szkoleniowe, warsztaty, seminaria i wydarzenia kulturalne biblioteki mogą wspierać rozwój umiejętności miękkich i merytorycznych. Dzięki temu mogą pomóc w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych.
 - d. Wsparcie w poszukiwaniu pracy – biblioteki często oferują pomoc w pisaniu CV, przygotowywaniu listów motywacyjnych, udzielają porad dotyczących rozwoju kariery oraz udostępniają zasoby online do poszukiwania pracy.
 - e. Centrum relacji zawodowych – organizowane spotkania, dyskusje czy kluby książki w bibliotekach mogą stanowić doskonałą okazję do nawiązywania kontaktów zawodowych oraz wymiany doświadczeń między osobami o podobnych zainteresowaniach zawodowych.
 - f. Dostęp do nowoczesnych technologii – większość bibliotek ma w swojej ofercie usługi związane z technologią, np. udostępnia komputery, dostęp do internetu, czasem oprogramowania, co jest szczególnie istotne dla osób, które nie mają takich zasobów, a prowadzą niewielki biznes bądź są w trakcie poszukiwania pracy. Placówki kultury umożliwiają w ten sposób dostęp do technologii oraz wspierają umiejętności cyfrowe swoich czytelników.
 - g. Promowanie przedsiębiorczości – niektóre biblioteki wspierają lokalnych przedsiębiorców poprzez dostarczanie informacji z zakresu zarządzania, marketingu czy finansów, a także organizując szkolenia dla osób planujących założenie własnej działalności gospodarczej.
 - h. Zachęcanie do ciągłego uczenia się – biblioteki, poprzez swoją atmosferę otwartości i nauki, zachęcają do ciągłego rozwoju i doskonalenia swoich umiejętności, co jest kluczowe w dzisiejszym dynamicznym środowisku zawodowym.

Wpływ bibliotek publicznych na obszar aktywności zawodowej jest zróżnicowany i istotny. Dają one możliwość ciągłego rozwoju osobistego i zawodowego, wspierając jednostki w zdobywaniu wiedzy, umiejętności oraz budowaniu sieci kontaktów, co w rezultacie przekłada się na lepsze szanse rozwoju kariery zawodowej (Bańka, 2005).

Dni Kariery – przykład działalności w obszarze aktywności zawodowej

W [Bibliotece Publicznej w Kokoszkowach](#) na przełomie 2020 i 2021 r. dostrzeżono potrzebę zajęcia się tematem aktywności zawodowej, głównie młodzieży. Wyniknęła ona wskutek wywiadów i badań kwestionariuszowych, w grupie osób uczących się oraz osób pracujących w przedziale wiekowym 13–44 lata. Jednocześnie wyniki wskazywały, że biblioteka jest miejscem, do którego w pierwszej kolejności udaliby się czytelnicy z problemami czy potrzebami informacyjnymi w powyższym temacie.

W 2021 r. biblioteka zaczęła realizację działań pod nazwą Dni Kariery. Uczniowie każdej zaproszonej do udziału klasy VII i VIII szkoły podstawowej brali udział w dwóch warsztatach. Klasy VII skupiały się na kwestiach rozwoju społecznego. Tematem spotkań były kompetencje, talenty, mocne strony oraz trening komunikacji w oparciu o style Junga. Uczestnicy z ostatnich klas szkoły podstawowej rozwijali się głównie w obszarze zawodowym. Warsztaty nosiły tytuły: *Dzisiejsza szkoła*

a *zawód przyszłości* oraz *Career coaching i predyspozycje zawodowe*. Kluczowe dla organizatorów było zorganizowanie spotkań w kameralnych grupach od kilku do kilkunastu osób, by maksymalnie wykorzystać czas warsztatowy i móc skupić się na kontakcie z każdym młodym uczestnikiem. Dodatkowym założeniem było to, że warsztaty prowadzili praktycy, doradcy zawodowi, coachowie kariery, doświadczeni rekruterzy czy managerowie. Z ewaluacji działań wynika, że młodzież doceniła praktyczne podejście oraz indywidualizację procesu podczas warsztatów. Prowadzący w tak niewielkich grupach byli w stanie porozmawiać z każdym o jego/jej indywidualnych talentach, predyspozycjach, wątpliwościach etc. (Żak, 2015).

W 2022 r. kontynuowano warsztaty, z założeniem, że klasy VIII to absolwenci ubiegłorocznych warsztatów dla klas VII. Można było zaobserwować, w jak znaczący sposób różniła się samoświadomość uczestników w obszarze aktywności zawodowej, gdy mieli oni już za sobą udział w warsztatach w ramach Dni Kariery. Młodzież przekazała w ewaluacji generalną opinię, że warsztaty organizowane przez bibliotekę zwiększyły ich pewność w wyborze ścieżki kariery. Uczestnicy uznali, że biblioteka jest miejscem, w którym w pierwszej kolejności szukaliby informacji zawodoznawczej, z zakresu pisania CV czy nawet poszukiwania pracy (Lelińska, 2016).

W roku 2023 standardowy program Dni Kariery został poszerzony o konsultacje indywidualne dla młodzieży ukraińskiej, by móc upewnić się, że wszystkie pojęcia i rzadziej używane słowa pojawiające się w profilach kompetencyjnych były dla nich w pełni zrozumiałe oraz dostosować plany kariery do warunków w Polsce i Ukrainie. Dodatkowo pozyskany grant pozwolił zaprosić do udziału w warsztatach kolejne dwie szkoły.

W ramach Dni Kariery przeprowadzono w ciągu trzech edycji 84 warsztaty dla blisko 700 uczestników. Traktując ten wynik jako skalę potrzeb, dostrzegamy, jak silny wpływ mogą mieć biblioteki w obszarze aktywności zawodowej.

Tab. 1. Dni Kariery – statystyka uczestnictwa za lata 2021–2023

Rok	2021	2022	2023	SUMA
Liczba warsztatów	24	28	32	84
Liczba uczestników	158	198	336	692
Liczba godzin konsultacji indywidualnych	-	-	18	18

Źródło: Sprawozdania Biblioteki Publicznej w Kokoszkowach za lata 2021–2023.

Należy mieć na uwadze, że to tylko wycinek działań w tym obszarze. W Bibliotece Publicznej w Kokoszkowach odbywają się bowiem również warsztaty rozwojowe, zwane *dojrzałymi warsztatami*, jak również wydarzenia, których dalszym celem jest networking. Niebagatelną rolę odgrywa również księgozbiór, który poza pozycjami zawodoznawczymi, scenariuszami warsztatów aktywizacyjnych czy literatury fachowej z zakresu aktywności zawodowej zawiera również pozycje ważne w obecnych kluczowych trendach zawodowych i kompetencjach przyszłości. Jak wskazują czytelnicy, nawet kilka pozycji specjalistycznych powoduje, że traktują bibliotekę jako instytucję ekspercką, która zajmuje się nie tylko szerzeniem czytelnictwa beletrystycznego.

Podsumowanie

Dzięki badaniom wpływu, biblioteki mogą sprawdzić, w jakich obszarach ich publiczność widzi aktywność oraz potrzebę działalności placówki. Niejednokrotnie, w natłoku wydarzeń, bibliotekarze mogą nie dostrzegać, że ich działania w którymś z obszarów są w tak wysokim stopniu dostrzegane i tak wartościowo postrzegane. Jako przykład warto zauważyć obszar aktywności zawodowej, który może wydawać się daleki od pierwotnej misji biblioteki publicznej, a jednak udostępnianie informacji (tutaj np. zawodoznawczej) oraz wspieranie rozwoju czytelników (w tym przypadku w zakresie kompetencji społecznych i zawodowych) to jak najbardziej właściwa realizacja zadań bibliotecznych. A jak pokazało doświadczenie, tak niewielka liczba działań (w odniesieniu do ogółu wydarzeń w bibliotece) okazała się być kluczowa dla blisko 700 młodych ludzi.

Bibliografia:

1. BAŃKA, A. (2005). *Ocena, pomiar i usprawnianie jakości procesu doradztwa zawodowego* [online]. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. [Dostęp 15.01.2023]. Dostępny w: https://e.kul.pl/files/10244/public/ocena_pomiar_usprawnianie.pdf.
2. DRAPAŁA, I., JARZYŃSKA, K., KARWOWSKI, M., MRUGOWSKA, M., PAUL, M., ROKICKA, R. (2023). *Wpływ społeczny i ekonomiczny bibliotek publicznych – raport ogólny* [online]. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. [Dostęp 15.01.2023]. Dostępny w: <https://afb.sbp.pl/wp-content/uploads/2023/06/Wp%C5%82yw-spo%C5%82eczny-i-ekonomiczny-bibliotek-publicznych-raport-og%C3%B3lny-z-badania.pdf>.
3. DRAPAŁA, I., JARZYŃSKA, K., KARWOWSKI, M., MRUGOWSKA, M., PAUL, M., ROKICKA, R. (2023a). *Wpływ społeczny i ekonomiczny bibliotek publicznych – raport metodologiczny* [online]. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. [Dostęp 15.01.2023]. Dostępny w: https://afb.sbp.pl/wp-content/uploads/2023/11/Raport-metodologiczny-2023_wp%C5%82yw.pdf.
4. KOBIAŁKA, G. (2012). *Doradztwo zawodowe. Podręcznik dla pracowników bibliotek działających na lokalnym rynku pracy* [online]. Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych. [Dostęp 15.01.2023]. Dostępny w: https://fise.org.pl/wp-content/uploads/2018/09/DORADZTWO_ZAWODOWE_dla_bibliotek.pdf.
5. LEIŃSKA, K. (2016). *Planowanie kariery a Interaktywna sieć zawodów: scenariusze zajęć warsztatowych w pracy doradców zawodowych*. Warszawa: Difin.
6. NAWÓJ-POŁOCZAŃSKA, J. (2018). *Metoda projektu w doradztwie zawodowym: scenariusze warsztatów dla dzieci i młodzieży*. Warszawa: Difin.
7. SIDOR-RZĄDKOWSKA, M. (2018). *Coaching kariery: doradztwo zawodowe w warunkach współczesnego rynku pracy*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
8. STAŃCZYK, I. (2019). *Nowe trendy w doradztwie personalnym i zawodowym*. Warszawa: Difin.
9. STOJANOWSKI, J. (2020). *Doradztwo zawodowe: materiały edukacyjne dla klas 7–8 szkoły podstawowej*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
10. ŻAK, A. (2015). *Rozwój osobisty: instrukcja obsługi*. Warszawa: MT Biznes.